



2018

Frende Holding

Årsberetning

Konsernet Frende

Konsernet Frende Forsikring består av morselskapet Frende Holding AS som videreutvikler og forvalter eierskapet i de heleide datterselskapene Frende Skadeforsikring AS og Frende Livsforsikring AS. Selskapene ble stiftet 20. juni 2007 og har felles driftsmodell. Frende Holding AS eies av 15 frittstående sparebanker, jfr. note 18 til regnskapet. Konsernsjef er Vegar Styve.



Konsernsjef
Vegar Styve

Forsikringsvirksomhetene drives fra konsernets hovedkontor i finanshuset Jonsvoll i Bergen, men er basert på distribusjon gjennom eierbankenes omfattende kontornettverk i sine respektive geografiske nedslagsfelt, via egne salgssentre i franchisekanalen, og via elektronisk distribusjon gjennom eierbankene, partnere og frende.no.

Hovedtrekk 2018

- Markedsveksten fortsetter. Bestandspremie i konsernet 31.12.2018 er MNOK 2 889 (2 601) en vekst på 11,1 %.
- Resultat før skatt for året var MNOK 44,1 (302,8)
- Egenkapitalavkastning for året (ROE) etter skatt var 2 % (20,1 %).
- Skadeprosent for egenregning skadevirksomheten var 81,5 (76,9 %)
- Erstatningsandel i livvirksomheten var 60 % (55,3 %)
- Kostnadsprosent skadevirksomhet var 19,0 % (19,2 %)
- Kostnadsandel ordinært livvirksomheten var 126 % (128 %)
- Systemprosjekt i Liv er vesentlig forsinket, og er etter verdivurdering nedskrevet med MNOK 40
- Finansavkastning var MNOK 25,2 (165,8), tilsvarende 0,7 (5,0 %).

Virksomheten i 2018 - hovedtrekk

Konsernet Frende omfatter livsforsikring- og skadeforsikringsvirksomhet. Selskapene har i 2018 hatt fokus på kundeopplevelse, vekst og lønnsomhet, samt fortsatt tilrettelegging og effektivisering av driften. Det har også vært fokusert på videreutvikling og å etablere samspill og gode møteplasser mellom konsernets forsikringsselskaper og dets distributører.

Livselskapet selger personforsikringer til privatmarkedet, i tillegg til næringslivsprodukter innen pensjon og personalforsikring primært rettet mot små- og mellomstore bedrifter. Frende Liv hadde ved utgangen av 2018 en bestand av personrisikodekninger på 120 700, som tilsvarer 64 000 kunder.

Skadeselskapet selger skadeforsikringer til privatmarkedet, i tillegg til næringslivsprodukter primært rettet mot små- og mellomstore bedrifter. Ved utgang av året hadde skadeselskapet 151 580 privatkunder og 12 853 bedriftskunder, og et samlet premievolum på MNOK 1 993,3.

Utvikling i bestandspremie og markedsandel

Helt siden etableringen har Frende vært blant selskapene med høyest vekst i skadeforsikringsmarkedet. 2018-tallene viser en vekst i premieinntekter innenfor skadeforsikring på MNOK 208,7 tilsvarende 11,8 prosent. Med dette har selskapet størst relativ vekst i bestandspremie i for private skadeforsikringer i Norge gjennom 2018.

Innenfor livsforsikring var veksten i premieinntekter MNOK 48, en vekst på 5,4 %.

I et marked med sterk priskonkurranse fikk konsernet samlet sett netto 16 000 nye privatkunder og ca. 1 000 nye bedriftskunder.



16 000 nye
privatkunder
og 1 000 nye
bedriftskunder
i 2018

Distribusjon og bestandsvekst

Gjennom året har selskapet styrket distribusjonsapparatet mot bedriftsmarkedet. Flere av eierbankene har styrket salgskraften gjennom ansettelse av flere bedriftsrådgivere. Salgsårsverkene er overført til Frende men lokalisert geografisk i bankenes kontorer

Gjennom franchisekanalen ble det også etablert et nytt salgssenter for bedriftsmarkedet i Bergen i desember. 5.800 bedrifter har nå pensjonsordningen sin i Frende Livsforsikring, og selskapet opplever en vekst på innskuddspensjon på nærmere 10 prosent målt i årlig sparing.

I privatmarkedet er franchisekanalen styrket med flere franchisetakere som skal selge konsernets produkter. Nye salgssentre er åpnet i Tromsø og Tønsberg. Franchisekanalen teller ved årsskiftet 120 rådgivere.

Frende har positivt samarbeid med Brage. Flere av salgssentrene i franchise har startet opp med salg av leasing og lån for Brage.

Gjennom partnerkanalen samarbeider Frende med den digitale markedsplassen Hudya, som vil inkludere strøm, mobiltjenester, alarm, banktjenester og forsikring i plattformen, og har store vekstambisjoner. Her tilbyr sertifiserte rådgivere forsikringsløsninger fra Frende.

Trumf Forsikring AS i NorgesGruppen formidler liv- og skadeforsikringer levert av Frende til 2,5 millioner Trumf-medlemmer, som opparbeider seg Trumf-bonus på forsikring. I foreningsmarkedet samarbeider Frende med Det Frivillige Skyttervesen med 130.000 medlemmer og 800 skytterlag.

Nyeste partner inn i Frendefamilien er Norges Volleyballforbund. Allerede før første forsikring var solgt frontet Norges største sandvolleyball-talenter Frende med logo på drakter og utstyr, også da de vant EM-gull.

Frende er som eneste forsikringselskap engasjert i «Kompetansesenter for brann og driftspersonell» på Skøyen i Oslo som samarbeidspartner og faglig bidragsyter. Senteret har Norges bredeste fagkompetanse på brannsikkerhet og brannforebyggende arbeid samlet på ett sted, og fokus på riktig funksjon, dokumentasjon, regelverk og faglig utvikling gjennom hele byggets levetid.

Motiverte rådgivere gir økt salg

Konsernet har gjennom året styrke fokuset mot distribusjon gjennom eierbankene ved ulike tiltak og utarbeidelse av nye konsepter.

I 2018 gjennomførte Frende for første gang helårs «gamification» for rådgiverne med det selvutviklede Norge rundt-konseptet. Dette er et salgsmotivasjonssystem med fokus på kunnskapsopplæring av selgerne i bank, franchise, partner og på eget kundesenter. Flere etapper med salgs- og kunnskapsmål, duellfunksjon på tvers av avdelinger og algoritmebaserte tilbakemeldinger har hjulpet med å motivere, holde kunnskapsnivået ved like og øke salget hos selgerne. Konseptet er blitt tatt godt imot som verktøy for å løfte salget. Systemet er under kontinuerlig videreutvikling og videreføres i oppgradert versjon i 2019.



Løfter salget
med
“gamification”

Et nytt egenutviklet salgslederkurs for kontorledere i eierbankene styrker filialleders kompetanse som teambygger og salgsleder og -trener, med mål om å skape en bedre proaktivitet.

Frendes prosesser for å bevare kunder, sammen med svært tett oppfølging av distributører, er gode grep for å bedre vekst og begrense avgang, både i privat- og bedriftsmarkedet. Frendes kundeavgang er relativt lav sett opp mot resten av bransjen.

Konsernet har utarbeidet et eget konkurrentsammenligningssystem som er integrert i rådgivernes salgsverktøy. Opplæringsprosesser for rådgivere er også restrukturert og styrket med et nytt system for E-læring som viktig element.

Innføring av ny modell der forsikringselskapene krever inn trafikkforsikringsavgiften ga en krevende start på 2018 for kundeservice med betydelig pågang fra kundene.

Høy anerkjennelse i uavhengig kundeundersøkelse

Frende skal styrke kundelojalitet og evne til å absorbere vekst gjennom enkle, skalerbare prosesser med høy kvalitet, og høy grad av automatisering og digital selvbetjening. Konsernet skal ha bransjens mest tilfredse og lojale kunder.



Frende har de mest fornøyde og lojale forsikringskundene.

EPSI Rating 2018

Selskapet har alltid levert sterke resultater i kundeundersøkelser, og i 2018 var Frende tilbake på topp i den anerkjente bransjemålingen EPSI Rating. Kundene har høye forventninger til Frende, og selskapet leverer ifølge kundene gode forsikringsprodukter, de er enkle å komme i kontakt med, de har gode skadeoppgjør, og de er konkurransedyktige på pris. Det er tredje året på rad at Frende går frem på målingen om kundetilfredshet, og selskapet har også de mest lojale kundene.

Frendes eget kundesenter har gjennom året tatt imot 247.000 henvendelser, en økning på 36% fra året før, og får stor anerkjennelse i kundeservicekretser og servicemålinger.

Kundene tilfredse med skadeoppgjør

Kunder som har hatt et skadeoppgjør er godt tilfredse med måten saken er håndtert i henhold til EPSI Rating. Forsikringskunder som har hatt en skade i løpet av det siste året er både mer tilfredse og lojale enn kundene som ikke har hatt det. Dette i et år som har vært tyngre erstatningsmessig enn foregående og gitt betydelig belastning på oppgjørsavdelingen over tid.

I privatmarkedet hadde livselskapet en noe høyere skadeprosent på dekningene risiko død, barne- og ungdomsforsikring og uførerente. Skadeselskapet opplevde høy skadefrekvens på bil- og reiseforsikring, i tillegg til en rekke store branner. Dette kom i tillegg til at årets første måneder var sterkt preget av vinterens sprengkulde med et høyt antall vann- og frostskafer.

I 2018 håndterte hver oppgjørsmedarbeider i snitt 12 % flere saker enn året før. Det er jobbet godt og det brukes mye ressurser på effektiviseringsarbeid, blant annet gjennom arbeid for automatisering av oppgjørsprosesser.

Digitale medarbeidere

Frende var først ute med roboter i forsikringsbransjen i 2013, og jobber kontinuerlig med å robotisere prosesser der mennesker ikke vesentlig kan bidra med verdiskaping. Konsernet har siden oppstart utviklet 69 robotprosesser. Det ble i 2018 behandlet 367.000 saker som representerer en besparelse på MNOK 18,2, utgjør 24,5 årsverk og er 9 % av bemanningen i 2018.

Konsernet har en rekke positive effekter som ikke er kvantifisert som både gir vesentlig sparte IT-kostnader, samt bedre kundeopplevelser. Robot-teknologien frigjør medarbeidere til å gjøre andre og mer spennende oppgaver, og gir dem mer tid til kundekontakt, noe som gir økt medarbeidertilfredshet.

Tilpasninger til bedriftsmarkedet

Forsikringsbransjen er i rask endring og må håndtere komplekse problemstillinger som følge av endret kundeferd og et tøffere konkurransebilde. Frende bygger opp et sterkt miljø på bedriftsmarkedet, og øker distribusjonskraften landet rundt. Ved inngangen til året ble også salgskompetansen på liv og skade samlet under felles ledelse.

Konsernet ønsker å ta en større andel av et hurtig voksende pensjonsmarked, og skal gjennom programmet LOS bli en attraktiv pensjonsleverandør for bedrifter. Nye løsninger legger til rette for økt automatisering og effektivisering, og mer fleksible produkter. Forbedret selvbetjening gjennom nye portaler for både bedrifter og ansatte er en viktig del av prosjektet.

Fokus på IT- og forretningsutvikling

Gjennom året har selskapet økt kapasiteten på IT- og forretningsutvikling vesentlig. Det jobbes med fornyelse av sentrale systemer i Frende, for både kjernesystem og betjeningssystemer. Konsernet skal gjennom programmet LOS bli en attraktiv leverandør for pensjonskunder. Løsningen legger til rette for økt automatisering, effektivisering, mer fleksible produkter, samt bedre kundetilfredshet og økt salg.

En av mange viktige strategiske satsinger i Frende, automatisk svikdetektering, har hatt god fremdrift gjennom året. Prosjektet skal sikre vesentlig økning i avslørt svik, redusert tidsbruk, gode analyser og ikke minst bedre kundeservice. Parallelt har konsernet utvidet arbeidet med antihvitvasking og terrorfinansiering i alle ledd fra kjøp til oppgjør og avslutning av avtaler i tråd med nytt regelverk som trådte i kraft 15. oktober.

En ny avdeling for UX og interaksjonsdesign er etablert og arbeider blant annet med automatiseringsprosesser. Konsernet har også etablert maskinlæringsprosesser.

Informasjonssikkerhet og den nye personvernforordningen

Som forsikringselskap er Frende avhengig av å kunne behandle personopplysninger og annen sensitiv informasjon på en god og trygg måte. Det kontinuerlige arbeidet med sikkerhetstiltak rundt systemer og tjenester er med grunn ikke alltid like synlig.

Gjennom 2018 har det blitt jobbet med opplæring og bevisstgjøring av egne ansatte i informasjonssikkerhet fordi egne ansatte utgjør en betydelig angrepsvektor for kriminelle og andre som måtte ha interesse av det vi driver med. Dette arbeidet sees i sammenheng med GDPR prosjektet som har gått i Frende siden 2017 for å tilfredsstille nye regulatoriske krav til behandling av personopplysninger. Her var konsernet i mål med arbeidet til den opprinnelige fristen 25. mai 2018. GDPR prosjektet har kartlagt og dokumentert hvorfor, hvordan og hvor vi behandler personopplysninger og hvordan vi skal opprettholde kontrollen med hva vi gjør, hvordan vi gjør det og hvorfor vi gjør det.

Informasjonssikkerhets- og personvernpolicyen er underlagt Frenedes Risikostyringspolicy, hvor den inngår som et element i styringen av operasjonell- og compliance-risiko og omfatter alle foretakene i Frende Forsikring.

Årsregnskapet

Premieinntekter

Frende konsernet hadde i 2018 brutto forfalt premie på MNOK 2 913,1 (2 656,3). Forfalt premie omfatter risikopremie fra Skade, risikopremie fra Liv, samt sparepremie på IPS og IBP avtaler i Liv. Opptjent premie for egen regning eks sparepremie var MNOK 2 338,3 (2 094,3).

Erstatningskostnader

Erstatningskostnader for egenregning var MNOK 1 718,1 (1 426,1), fordelt på MNOK 1 422,4 (1 139,2) i betalte skader og MNOK 291,5 (284,5) i endring erstatningsavsetning og avsatt premiereserve for egenregning. I tillegg er det avgitt innskuddsreserver på MNOK 125,3 (121,7). Skadevirksomheten opplevde en skadeprosent for egen regning på 81,5 (76,9), etter et år med mange store brannskader og økning i skadefrekvens. Livvirksomheten har hatt god utvikling i risikoresultatet gjennom året, spesielt for BM produktene.

Inntekter fra finansielle eiendeler

Frende konsernets totale finansinntekter på MNOK 25,2 (165,8) refererer seg til avkastning på plassering i aksjefond, renteportefølje og eiendom. Årets avkastning ble 0,7 % (5,0%). Konsernet har felles forvaltning av kollektiv portefølje og selskapsportefølje. Konsernets kapitalforvaltning er fokusert på diversifisering og moderat risiko, og anses å ha en profil som er tilnærmet bransjepraksis.

Frende konsernet har begrensede rentegarantier og finansiell risiko knyttet til kundemidler, slik at konsernets renteresultat tilføres i det alt vesentlige egenkapitalen.

Driftskostnader

Forsikringsrelaterte driftskostnader inkl. nedskrivning systemprosjekt er på MNOK 643,7 (556,6). Kostnadsnivå er stabilt med unntak av salgsprovisjoner relatert til større vekstandel innenfor nye distributører spesielt i skadevirksomheten. Det er fortsatt fokus på effektivisering og automatisering av driften, samt digitalisering av kundeprosessene.

Balanseført system under utvikling er verdivurdert opp mot fremdrift i prosjektet, samt innhold i balanseført kostpris. Prosjektet er vesentlig forsinket, samtidig er deler av aktiverte utviklingskostnader vurdert å ha lavere verdi enn kostpris. Per 31.12 er foretatt en nedskrivning på MNOK 40.

Resultat

Resultatet i Frende konsernet før skatt ble i 2018 MNOK 44,1 mot MNOK 302,8 i 2017. Totalresultatet viste et overskudd på MNOK 24,9 mot MNOK 245,7 i 2017.

Årets resultat i Frende Holding AS før skatt og mottatt konsernbidrag ble et underskudd på MNOK 5,3 (-1,6). Totalresultat (inklusive mottatt konsernbidrag/utbytte fra døtre) gir et overskudd på MNOK 28,9 (63,3).

Balanse

Forvaltningskapitalen i Frende konsernet var ved årsskiftet MNOK 8 858,1 (7 904,6), en økning på 12 %. Kundeporteføljen utgjør totalt MNOK 4 350 mot MNOK 4 148 i 2017. Herav er investeringsvalgporteføljen MNOK 3 327 (3 251), og kollektivporteføljen MNOK 1 023 (897). Finansielle investeringer i kollektiv og selskapsporteføljen utgjør totalt MNOK 4 394 mot MNOK 3 622 i 2017, tilsvarende 21 % økning fra foregående år.

Konsernets egenkapital utgjorde pr. 31.12.18 MNOK 1 334 mot MNOK 1 309 i balanse pr. 31.12.17, og dette utgjorde 15,1 % av forvaltningskapitalen mot 16,6 % foregående år.

Som ledd i restrukturering av kapitalen i konsernet ble det tatt opp et ansvarlig lån på MNOK 425 i Frende Holding AS med dato 18. desember 2018.

Egenkapitalgraden i Frende Holding AS ble i 2018 64,1 % (91,6 %).

Utover ansvarlig lån har konsernet ingen gjeld, lån eller lånerammer foruten de forpliktelser som følger av selskapets drift og ordinære virksomhet.

Kontantstrøm

Konsernet har en total endring i kontantstrøm i 2018 på MNOK 50,2 (1,1). Overskuddslikviditet fra driften plasseres løpende til andre finansielle eiendeler.

Risikoforhold

Som et forsikrings-selskap er vi eksponert for en rekke finansielle risikoer. På kort sikt er den største risikoene at de økonomiske tapene vi dekker for våre kunder blir større enn ventet. Deretter kommer risikoen for tap som en følge av uventede svingninger i finansmarkedene. Disse risikoene er styrt gjennom en disiplinert forsikringsstrategi og en moderat investeringsfilosofi.

Vi er også eksponert for en forretningsmessig risiko der hyppige endringer i markedet, regulatoriske endringer og økt konkurranse gjør det viktig at vi er i stand til å respondere på endringer i omgivelsene. Frende har klart seg godt i konkurransen og satser videre på gode digitale løsninger for å tilfredsstille kundenes økte forventninger. De største forretningsmessige risikoene er nå lønnsomheten innen privatmarkedet i skadeforsikring og utfordringer knyttet til implementeringen av et nytt livsystem for bedriftssegmentet.

Konsernet har prosesser (ORSA-prosessen) for å vurdere alle risikoer knyttet til virksomheten, bestemme kapitalbehovet og vår evne til å etterleve kapitalkravene. Resultatet av ORSA-prosessen oppsummeres i en egen ORSA-rapport.

Solvensmarginen i Frende Forsikring er 192 %.

Styrets vurdering

Resultatregnskapet og balansen med tilhørende noter gir etter styrets oppfatning fyllestgjørende informasjon om virksomheten og den finansielle stilling i Frende Holding AS og Frende konsern i 2018.

I samsvar med regnskapslovens § 3-3 bekrefter styret at forutsetningen om fortsatt drift er til stede, og at det derfor er lagt til grunn ved avleggelse av årsregnskapet.

Det er ikke inntruffet nye hendelser etter regnskapsårets avslutning som vesentlig endrer selskapets resultater eller stilling, med unntak av at det er varslet nye forsinkelser i implementering av nytt system for innskuddsbasert pensjon (LOS). I årets resultat er tatt høyde for usikkerhet i prosjektet ved at det er foretatt en nedskrivning av aktivert system under utvikling med MNOK 40.

Personalforhold og arbeidsmiljø

Frendekonsernet har ved utgangen av 2018 256 ansatte, mot 220 i 2017.

Konsernets vurdering er at ambisjonen om å tiltrekke seg motiverte, dyktige og erfarne medarbeidere er innfridd.

Det eksisterer etiske retningslinjer for alle ansatte og tillitsvalgte i Frende konsernet.

Arbeidsmiljø

Arbeidsmiljøet anses som godt.

I konsernet er det i 2018 registrert et sykefravær på 4,2 % mot 5,4 % i 2017. Herav utgjør 3,2 % langtidsfravær. Det er ikke registrert skader eller ulykker i Frende.

Konsernets virksomhet forurensrer ikke det ytre miljø ut over det som er normalt for den aktivitet konsernet driver.

Likestilling/ diskriminering

Frende tilstreber likebehandling av ansatte og søkere på alle nivåer i konsernet, og å hindre diskriminering uansett kjønn, etnisk tilhørighet, avstamning, hudfarge eller annet. På samme måte skal avlønning gjenspeile stillingsinnhold og kvalifikasjoner, uavhengig av kjønn eller andre forhold.

Ved utgangen av 2018 var kvinneandelen 46 % (46 %) av konsernets ansatte totalt, mens kvinneandelen i datterselskapenes ledelse var 29 % (29 %) og 25 % (25 %) i datterselskapenes styre. Styret i Frende Holding har en kvinneandel på 25 % (25 %).

Styret og ledelse

Styret i Frende Holding AS består av representanter fra seks eierbanker, ytterligere fire aksjonærvalgte medlemmer og to medlemmer valgt av og blant konsernets ansatte.

Framtidsutsikter

Styret mener selskapet fortsatt har et godt fundament for lønnsom vekst. Distribusjonen til eierbankenes kunder har vært vellykket, og her er fortsatt et stort potensiale for vekst i 2019.

Det er gjort en rekke tiltak for å styrke lønnsomheten etter et relativt svakt år innen skadeforsikringsproduktene i 2018, både for bransjen og for Frende.

Organisasjonen er styrket gjennom året, og har fortsatt god tilgang på dyktige medarbeidere. Spesielt gjelder dette innenfor innskuddsbasert pensjon hvor det investeres i nytt kjernesystem. Det forutsettes fortsatt høy fokus på dette systemprosjektet (LOS) tross i nye forsinkelser som er varslet fra systemleverandør i februar 2019. Systemet skal etter revidert planen være implementert med fase 1 i løpet av sommeren 2020. Styret anser forsinkelsen som alvorlig i forhold til å realisere forretningsmålene som beslutningen om å investere i nytt system var fundert på, og vil følge utviklingen her nøye framover.

Styret vil takke konsernets medarbeidere for stor innsatsvilje, og styret vil også takke samarbeidspartnere, først og fremst i eier- og distribusjonsbankene, for godt samarbeid og god oppslutning også gjennom 2018.

Disponering av årets resultat

Styret i Frende Holding AS foreslår at årets resultat MNOK 29 disponeres slik

- Overføring til annen egenkapital MNOK 29

Bergen, 26. mars 2019


Jan Erik Kjerpeseth
styreleder


Trond Teigene


Pål Strand


Dag Alvern


Geir Bergskaug
nestleder


Agnar Langeland


Hanne Johansen Nordgaard


Bjørn-Erik Gjerde
ansattvalgt


Anne-Grethe Knudsen


Lisbet Næra


John Haldor Wijk


Stian Osa
ansattvalgt


Vegar Styve
konsernsjef

* Årsberetningen signeres elektronisk.

Balanse

Frende Holding AS			Frende Holding Konsern		
31.12.17	31.12.18	Noter	Noter	31.12.18	31.12.17
EIENDELER					
Immaterielle eiendeler					
			11	48 220 615	76 165 743
				48 220 615	76 165 743
Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost					
			7	530 804 013	432 722 085
Finansielle eiendeler til virkelig verdi					
810 000 000	1 045 000 000	19			
			7	310 542 084	282 397 854
			7	1 983 042 448	1 714 301 912
			7	322 879 672	290 654 606
	220 113 617		7	224 066 086	4 466 973
810 000 000	1 265 113 617			2 840 530 290	2 291 821 345
Gjensikringsandel av forsikringsforpliktelser					
				13 772 838	12 357 152
				127 366 789	113 141 059
				141 139 627	125 498 211
Fordringer					
			8	726 607 726	675 021 687
				38 227 782	36 982 129
72 644 676	35 000 000			-	-
72 644 676	35 000 000			764 835 508	712 003 816
Andre eiendeler					
			11	12 343 301	8 211 484
			11	3 850 978	6 460 805
4 797 301	14 125 324		16	114 092 687	62 434 995
1 465 740	712 042	15	15	-	-
6 263 041	14 837 366			130 286 965	77 107 284
Forskuddsbetalte kostnader og opptjente ikke mottatte inntekter					
				52 110 585	40 932 827
6 156	127 966				
Eiendeler i kundeporteføljen Liv					
Investeringer i kollektivporteføljen					
Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost					
				205 932 731	158 146 215
Finansielle eiendeler til virkelig verdi					
			7	108 211 071	92 764 248
			7	594 826 800	545 705 019
			7	112 475 186	97 869 105
			7	1 533 823	2 480 541
				817 046 880	738 818 913
Investeringer i investeringsvalgporteføljen					
			7	3 327 174 802	3 251 421 454
				4 350 154 413	4 148 386 582
888 913 873	1 315 078 949			8 858 082 016	7 904 637 893

Balanse

Frende Holding AS			EGENKAPITAL OG GJELD		Frende Holding Konsern		
31.12.17	31.12.18	Noter		Noter	31.12.18	31.12.17	
676 000 000	676 000 000	19	Innskutt egenkapital	19,20	676 000 000	676 000 000	
135 675 537	135 675 537		Aksjekapital (6.760.000 aksjer pål. kr. 100,-)		80 688 618	80 688 618	
<u>811 675 537</u>	<u>811 675 537</u>		Overkurs		<u>756 688 618</u>	<u>756 688 618</u>	
			Sum innskutt egenkapital				
			Opptjent egenkapital				
			<i>Fond</i>				
			-Risikoutjevningfond		65 844 567	59 231 626	
			-Avsetning til garantiordningen		75 300 000	67 000 000	
			-Avsetning til naturskadefondet	12	-	-	
2 927 244	31 788 339		Annen opptjent egenkapital		435 980 082	425 999 963	
<u>2 927 244</u>	<u>31 788 339</u>		Sum opptjent egenkapital		<u>577 124 649</u>	<u>552 231 589</u>	
<u>814 602 781</u>	<u>843 463 876</u>	19	Sum egenkapital	19,20	<u>1 333 813 267</u>	<u>1 308 920 207</u>	
	425 000 000		Ansvarlig lån	10	425 000 000	-	
			Forsikringsmessige avsetninger				
			Forsikringstekniske avsetninger livsforsikring	12	4 283 985 301	4 090 288 165	
			Forsikringstekniske avsetninger skadeforsikring	12	2 400 904 351	2 109 170 132	
					<u>6 684 889 652</u>	<u>6 199 458 297</u>	
8 693 777	9 841 798		Avsetning for forpliktelser				
			Pensjonsforpliktelser	17	35 511 791	33 587 268	
			Gjeld til reassurandør		73 228 651	68 120 467	
			Utsatt skatt forpliktelse	15	29 385 154	54 202 755	
65 229 483	35 800 414	13	Betalbar skatt	15	41 939 842	52 052 865	
<u>73 923 260</u>	<u>45 642 212</u>		Annen gjeld	13	180 066 891	137 360 653	
					<u>360 132 329</u>	<u>345 324 008</u>	
387 832	972 861		Påløpte kostnader og mottatte ikke opptjente inntekter				
			Andre påløpte kostnader	14	54 246 766	50 935 381	
<u>888 913 873</u>	<u>1 315 078 949</u>		Sum egenkapital og gjeld		<u>8 858 082 016</u>	<u>7 904 637 893</u>	

* Årsregnskap signeres elektronisk.

 Jan Erik Kjerpeseth styreleder	 Geir Bergskaug nestleder	 Anne-Grethe Knudsen
 Trond Teigene	 Agnar Langeland	 Lisbet Næra
 Pål Strand	 Hanne Johansen Nordgaard	 John Haldor Wijk
 Dag Alvern	 Bjørn-Erik Gjerde ansattvalgt	 Stian Osa ansattvalgt
		 Vegar Styve

Endring egenkapital

Endring i egenkapital	Aksjekapital	Overkursfond	Risiko- utjevningssfond	Avsetning til garantiordningen	Opptjent egenkapital	Sum
Egenkapital pr 01.01.2017	676 000 000	80 688 618	45 194 740	60 100 000	266 254 822	1 128 238 180
Endring garantiordningen				6 900 000	-6 900 000	-
Endring risikoutjevningssfond			14 036 886		-14 036 886	-
Periodens disponering opptjent egenkapital					245 682 027	245 682 027
Avsatt utbytte					-65 000 000	-65 000 000
Egenkapital pr. 31.12.17	676 000 000	80 688 618	59 231 626	67 000 000	425 999 963	1 308 920 207
Egenkapital pr 01.01.2018	676 000 000	80 688 618	59 231 626	67 000 000	425 999 963	1 308 920 207
Endring garantiordningen				8 300 000	-8 300 000	-
Endring naturskadefond					-	-
Risikoutjevningssfond, årets endring			6 612 941		-6 612 941	-
Periodens disponering opptjent egenkapital		-			24 893 060	24 893 060
Avsatt utbytte					-	-
Egenkapital pr. 31.12.18	676 000 000	80 688 618	65 844 567	75 300 000	435 980 082	1 333 813 267

Frende Holding AS

	Aksjekapital	Overkursfond	Opptjent egenkapital	Sum
Egenkapital pr 01.01.18	676 000 000	135 675 537	2 927 244	814 602 781
Årets resultat			28 861 095	28 861 095
Avsatt utbytte			-	-
Egenkapital pr 31.12.18	676 000 000	135 675 537	31 788 339	843 463 876

Kontantstrøm

Frende Holding		Frende Holding konsern			
31.12.17	31.12.18		31.12.18	31.12.17	
		<i>Kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter</i>			
-			2 629 014 067	2 315 873 191	
-			-58 351 380	-39 021 885	
32 149	34 622 135		100 441 990	126 569 682	
			13 007 160	11 306 897	
			-	-	
			1 569 910 613	1 287 998 291	
772 834	-4 819 505		479 105 449	499 735 986	
			54 410 345	46 975 855	
-740 685	39 441 640	Netto kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter	580 685 430	580 017 753	
		<i>Kontantstrøm fra investeringsaktiviteter</i>			
-	235 000 000	Netto investert i aksjer datterselskap	-		
	220 113 617	Nettoinvestert i finansielle eiendeler	849 599 024	404 221 723	
-		Netto investert i driftsmidler	6 522 347	9 078 233	
-		Netto investert i immaterielle eiendeler	34 367 558	45 615 041	
-	-455 113 617	Netto kontantstrøm fra investeringsaktiviteter	-890 488 929	-458 914 997	
		<i>Kontantstrømmer fra finansieringsaktiviteter</i>			
	425 000 000	Ansvarlig lån	425 000 000		
125 000 000		Mottatt utbytte			
120 000 000		Betalt utbytte	-65 000 000	-120 000 000	
5 000 000	425 000 000	Netto kontantstrøm fra finansieringsaktiviteter	360 000 000	-120 000 000	
4 259 315	9 328 023	Netto likviditetsendring	50 196 501	1 102 756	
537 985	4 797 300	Likviditetsbeholdning 01.01.	69 382 517	68 279 761	
4 797 300	14 125 323	Likviditetsbeholdning 31.12.	119 579 017	69 382 517	

Regnskapsprinsipper

Generelt

Regnskapet for Frende Holding AS er avlagt i samsvar med Lov om årsregnskap, Forskrift om årsregnskap for skadeforsikringsforetak, Forskrift om årsregnskap for livsforsikringsforetak, samt gjeldende regnskapsstandarder.

Det er utarbeidet sammenligningstall i notene i den grad sammenlignbare tall er tilgjengelig og det anses hensiktsmessig.

Konsolideringsprinsipper

Konsernregnskapet omfatter Frende Holding AS, samt Frende Skadeforsikring AS og Frende Livsforsikring AS som eies 100 % av Frende Holding AS.

Aksjer i datterselskapene, vesentlige transaksjoner mellom selskapene og mellomværende mellom selskapene i konsernet er eliminert i konsernregnskapet.

Endring i regnskapsprinsipper/ omarbeiding sammenligningstall

Det er ikke implementert nye regnskapsstandarder i 2018 som har vesentlig betydning for regnskapet.

Innregning av inntekter og kostnader

Grunnleggende regnskapsprinsipper legges til grunn slik at inntekter resultatføres når de er opptjent, og utgifter kostnadsføres i samme periode som tilhørende inntekt. Beste estimat legges til grunn ved usikkerhet, basert på tilgjengelig informasjon ved balansetidspunktet.

Premieinntekter

Forfalt brutto premie i skadeforsikring omfatter all premie for forsikringsavtaler med påbegynt forsikringsperiode før regnskapsårets avslutning. Den forfalte premien periodiseres pro rata, og forfalt premie som vedrører neste år føres som «endring i avsetning ikke opptjent bruttopremie».

Avgitt gjenforsikringspremie omfatter reassurandørenes andel av forfalt brutto premie. Gjenforsikringspremien periodiseres i samme forhold som opptjent brutto premie, og føres som «endring gjenforsikringsandel av ikke opptjent bruttopremie».

Forfalt brutto premie i livsforsikring omfatter all premie for forsikringsavtaler med påbegynt forsikringsperiode før regnskapsårets avslutning. Premie omfatter både sparedel og risikodel. Periodisering av opptjent premie ivaretas ved avsetning til premiereserve i forsikringsfondet.

Overføring av premiereserve (flytting) i livsforsikring

Flytting fremkommer av regnskapslinjene «Overføring av premiereserve fra andre forsikringselskaper». Innregning i resultatet skjer ved overføring av risiko, - på samme tidspunkt reduseres/ økes premiereserven i forsikringsfondet tilsvarende.

Erstatningskostnader

Erstatningskostnader omfatter alle erstatningsbeløp som er betalt til forsikringstaker i regnskapsperioden, i tillegg til endring i avsetning for meldte ikke oppgjorte skader (RBNS) og inntrufne, men ikke meldte skader (IBNR).

Brutto betalte erstatninger omfatter betalte erstatninger til forsikringstaker inkl. skadebehandlingskostnader som honorar ved ekstern takst og advokater, med fradrag for mottatte regressinnbetalinger.

Klassifisering og verdivurdering

Finansielle eiendeler

Finansielle eiendeler innregnes i balansen når selskapet blir part i instrumentets kontraktmessige betingelser. Alminnelige kjøp og salg av finansielle instrumenter er regnskapsført på transaksjonsdagen. Alle finansielle instrumenter som ikke inngår i kategorien til virkelig verdi over resultatet, innregnes første gang til virkelig verdi med tillegg av de transaksjonsutgiftene som er direkte henførbare til anskaffelsen eller utstedelsen av den finansielle eiendelen. Finansielle instrumenter i kategorien virkelig verdi med verdiendringer over resultatet innregnes uten hensyn til transaksjonskostnader.

Finansielle eiendeler fraregnes når de kontraktmessige rettene til kontantstrømmene fra den finansielle eiendelen utløper, eller når foretaket overfører den finansielle eiendelen i en transaksjon hvor all, eller tilnærmet all, risiko og fortjenestemuligheter knyttet til eierskap av eiendelen overføres.

Frende Holding konsern har finansielle eiendeler klassifiseres følgende kategorier etter IAS 39:

- Til virkelig verdi over resultatet
- Utlån og fordringer

Til virkelig verdi over resultatet

Et finansielt instrument klassifiseres som til virkelig verdi over resultatet dersom det ved førstegangsinnregning er øremerket til dette, eller holdes for omsetning. Selskapet har en investeringsportefølje som er øremerket til virkelig verdi ved førstegangsinnregning, og som løpende styres og måles til virkelig verdi. Dette er i tråd med styrets godkjente risiko- og investeringsstrategi og informasjon basert på virkelig verdi rapporteres regelmessig til ledelsen og styret.

Instrumentene måles til virkelig verdi, og endringer i verdien innregnes i resultatet.

Utlån og fordringer

Utlån og fordringer er ikke-derivative finansielle eiendeler med betalinger som er faste, eller lar seg fastsette og som ikke blir notert i et aktivt marked. Obligasjoner holdt til forfall er klassifisert som utlån og fordringer, og måles til amortisert kost etter effektiv rentes metode. Utlån og fordringer måles til amortisert kost etter effektiv rentes metode.

Virkelig verdi

Virkelig verdi er det beløp en eiendel kan omsettes for eller en forpliktelse gjøres opp med i en transaksjon på armlengdes avstand mellom velinformerte, frivillige parter. For finansielle eiendeler som er notert på børs eller annen regulert markedsplass, settes virkelig verdi til kjøpskurs siste handelsdag frem til og med balansedagen. For en eiendel som skal avhendes, eller en forpliktelse som innehas, settes virkelig verdi til salgskurs.

Finansielle instrumenter innregnet til virkelig verdi i konsernet er i det alt vesentlige instrumenter som er notert i et aktivt marked.

Amortisert kost

Etter førstegangsinnregning måles investeringer i kategoriene utlån og fordringer og finansielle forpliktelser som ikke måles til virkelig verdi til amortisert kost ved hjelp av effektiv rentes metode. Ved beregning av effektiv rente estimeres fremtidige kontantstrømmer, og alle kontraktmessige vilkår ved det finansielle instrumentet tas i betraktning. Honorarer betalt eller mottatt mellom partene i kontrakten og transaksjonskostnader som kan henføres direkte til transaksjonen, inngår som en komponent ved fastsettelsen av den effektive renten.

Verdifall

For finansielle eiendeler som ikke måles til virkelig verdi, foretas det på balansedagen en vurdering av hvorvidt det finnes objektive indikatorer for verdifall av den enkelte finansielle eiendel eller en gruppe av ensartede finansielle eiendeler. Ved vurderingen av om det foreligger verdifall legges det vekt på hvorvidt utsteder har vesentlige finansielle vanskeligheter, om det foreligger kontraktsbrudd, herunder mislighold, om det er sannsynlig at utsteder går konkurs, om det ikke lenger finnes et aktivt marked for eiendelen på grunn av finansielle vanskeligheter eller om det observeres målbar nedgang i forventet kontantstrøm fra en gruppe finansielle eiendeler. Nedskrivningen beregnes ved å sammenligne ny forventet kontantstrøm med opprinnelig kontantstrøm diskontert med henholdsvis opprinnelig effektiv rente (for eiendeler med fast rente) eller med effektiv rente på måletidspunktet (for eiendeler med flytende rente).

Tap for verdifall reverseres dersom reverseringen objektivt kan knyttes til hendelse som finner sted etter at tapet ble innregnet.

IT systemer og programvare

Kjøpt programvare er balanseført til anskaffelseskost inkludert direkte eksterne kostnader for å sette programvaren klar til bruk. Kjøpt programvare tilpasset virksomheten er klassifisert som immateriell eiendel. Balanseført IT system avskrives fra ferdigstillelsesdato lineært over antatt økonomisk levetid. Om virkelig verdi av eiendelen faller under bokført verdi og verdifallet ikke forventes å være forbigående, nedskrives driftsmidlet tilsvarende verdifallet. Nedskrivning reverseres om grunnlaget for nedskrivning ikke lenger er tilstede. Vurdering av systemene er gjort mot endringer i økonomiske, teknologiske, og interne rammebetingelser som tilsier at verdi ikke lenger er tilstede.

Varige driftsmidler

Varige driftsmidler er klassifisert som andre eiendeler i balansen. Driftsmidlene er vurdert til anskaffelseskost og avskrives lineært over antatt økonomisk levetid. Om virkelig verdi av et driftsmiddel faller under bokført verdi og verdifallet ikke forventes å være forbigående, nedskrives driftsmidlet tilsvarende verdifallet. Nedskrivning reverseres om grunnlaget for nedskrivning ikke lenger er tilstede.

Eierbenyttet eiendom

Konsernet eier tre fritidseiendommer på Geilo som brukes til firmahytter. Eiendommene er innregnet og måles i samsvar med verdireguleringsmodellen i IAS 16. Eiendommene er balanseført til anskaffelseskost og avskrives over forventet levetid.

Forsikringsmessige avsetninger

Avsetning for ikke opptjent premie i skadeforsikring er avsetning for ikke opptjent andel av brutto forfalt premie på forsikringskontrakter der forsikringsperioden er påbegynt ved regnskapsårets slutt.

Premiereserve i livsforsikring utgjør kontantverdien av selskapets forsikringsforpliktelse i henhold til de enkelte forsikringsavtaler. Dette tilsvarer summen av de beløp som er ført på forsikringstakernes konti, samt avsatte premiereserver (ikke opptjent premie) på rene risikodekninger.

Erstatningsavsetning er avsetning relatert til skadetilfeller som er inntruffet før balansedagen, men ikke ferdig oppgjort. Dette inkluderer både meldte skader (RBNS) og skader som er inntruffet, men ikke meldt (IBNR).

Det foretas individuell skadereservering for alle meldte skader, og avsetningen omfatter forventet utbetaling til forsikringstaker inkl. skadebehandlingskostnader.

Avsetning for inntrufne, ikke meldte skader (IBNR) foretas ved hjelp av statistiske metoder. Grunnet lavt skadetall og kort historikk er det ved avsetningsberegning også benyttet en premiefaktor i forhold til opptjent premie.

Annen opptjent egenkapital

Naturskadefondet i skadeforsikring kan kun benyttes til erstatninger etter naturskader. Til fondet avsettes differansen mellom årets opptjente naturskadepremie og påløpte erstatninger som dekkes av denne ordningen.

Avsetning til garantiordningen i skadeforsikring er avsetning for å dekke ansvar mot sikringsordningen som skal bidra til å sikre utbetaling av krav som følger av avtale om direkte skadeforsikring. Det maksimale ansvaret utgjør 1,5 % av summen av selskapets opptjente bruttopremie for skadeforsikringsavtaler som omfattes av garantiordningen.

Risikoutjevningfondet i livsforsikring kan bare benyttes til å styrke avsetningen til premiereserve vedrørende risiko knyttet til person. Risikoutjevningfond i balansen tilsvarer halvparten av årets samlede overskudd på risikoresultat frigjort ved reaktivering. Risikoutjevningfondet er balanseført brutto.

Pensjoner

Selskapet har innskuddspensjon for alle ansatte. Premie kostnadsføres løpende, og selskapet har ingen forpliktelse utover kostnadsført beløp.

I tillegg har selskapet pensjonsforpliktelse overfor enkelte arbeidstakere via en usikret driftsordning. Pensjonsforpliktelse knyttet til disse ordningene er beregnet i samsvar med IAS19R, ved at nåverdi av beregnede forpliktelser er beregnet med utgangspunkt i tid i ordningen, forventet lønnsvekst og årlig regulering av pensjonsutbetalingene. Diskonteringsrente ved beregning av nåverdien er i samsvar med oppdaterte økonomiske forutsetninger. Endringer i forpliktelsen som skyldes endringer og avvik mot beregningsforutsetningene (estimataavvik) bokføres over resultatet under andre resultatkomponenter. Periodens netto pensjonskostnad består av årets påløpte pensjonsrettigheter, rentekostnader på pensjonsforpliktelsene samt justering for eventuelle planendringer.

Skatt

Resultatført skattekostnad består av betalbar skatt og årets endring i utsatt skatt. Utsatt skatt beregnes med 25 % av midlertidige forskjeller som eksisterer mellom regnskapsmessige og skattemessige verdier ved utgangen av regnskapsåret. Skatteøkende og skattereduserende midlertidige forskjeller som reverserer eller kan reverseres i samme periode er utlignet og nettoført.

Utsatt skattefordel er balanseført ut ifra forventning om skattepliktig inntekt gjennom inntjening i fremtidige år.

Bruk av estimater

Utarbeidelse av regnskapet i samsvar med årsregnskapsforskriften for forsikringsselskaper, og anvendelse av gjeldende regnskapsprinsipper innebærer at ledelsen må foreta vurderinger, utarbeide estimater og anvende forutsetninger som påvirker balanseført verdi av eiendeler og forpliktelser.

Estimatene baseres på historiske data, vurdering av egen portefølje, forventninger til fremtiden og andre faktorer som er vurdert å være forsvarlig basert på underliggende forhold. Estimater og tilhørende forutsetninger blir gjennomgått regelmessig. Endringer i estimater innregnes i den perioden estimatene endres. Det vil naturlig være usikkerhet knyttet til slike estimater og endring i forutsetninger vil medføre endring i estimater påfølgende regnskapsår.

Forsikringstekniske avsetninger

Det er knyttet størst usikkerhet til avsetning for skader inntruffet men ikke rapportert (IBNR). Avsetningen er basert på statistisk modell utarbeidet på grunnlag av erfaringstall og porteføljens utvikling. Det vil være risiko til fastsettelse av estimater beregnet på grunnlag av disse modellene.

Varige driftsmidler og immaterielle eiendeler

Ved indikasjon på verdifall foretas det nedskrivningstest for å kontrollere om bokført verdi for driftsmidler og immaterielle eiendeler er tilstede.

Noter til årsregnskapet

	31.12.18			31.12.17		
	Premier Skadeforsikring	Premier Livsforsikring	Konsern	Premier Skadeforsikring	Premier Livsforsikring	Konsern
Note 1 Premieinntekter for egen regning						
Forfalt bruttopremie	1 979 726 487	933 342 599	2 913 069 086	1 771 008 917	885 302 947	2 656 311 864
- Avgitt gjenforsikringspremie	-39 061 816	-51 000 315	-90 062 131	-32 165 900	-51 439 162	-83 605 062
Endring i avsetning for ikke opptjent bruttopremie	-93 034 610	-	-93 034 610	-110 536 430	-	-110 536 430
- Endring i gjenforsikringsandel av ikke opptjent bruttopremie	1 415 686	-	1 415 686	121 936	-	121 936
Overført premiereserve fra andre	-	59 496 093	59 496 093	-	81 673 281	81 673 281
<i>Sum premieinntekter for egen regning</i>	<u>1 849 045 747</u>	<u>941 838 377</u>	<u>2 790 884 124</u>	<u>1 628 428 523</u>	<u>915 537 066</u>	<u>2 543 965 589</u>
Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen		6 448 812	6 448 812		41 512 089	41 512 089
Netto inntekter fra investeringer i investeringsvalgporteføljen		-216 211 725	-216 211 725		262 643 346	262 643 346
	Erstatninger Skadeforsikring	Erstatninger Livsforsikring	Konsern	Erstatninger Skadeforsikring	Erstatninger Livsforsikring	Konsern
Note 2 Erstatninger for egen regning						
Brutto betalte erstatninger	1 310 365 718	130 478 958	1 440 844 676	1 058 707 267	105 177 605	1 163 884 872
-Gjenforsikringsandel av betalte erstatninger	-2 556 117	-15 330 301	-17 886 418	-8 238 819	-16 402 982	-24 641 801
Brutto endringer i erstatningsavsetninger	198 699 609	46 170 530	244 870 139	199 476 138	46 815 387	246 291 525
- Endring i gjenforsikringsandel av brutto erstatningsavsetninger	853 500	-15 079 230	-14 225 730	2 528 844	-14 944 083	-12 415 239
Overføring av premiereserve til andre	-	129 065 937	129 065 937	-	124 113 419	124 113 419
<i>Sum erstatningskostnader for egen regning</i>	<u>1 507 362 710</u>	<u>275 305 894</u>	<u>1 782 668 604</u>	<u>1 252 473 430</u>	<u>244 759 346</u>	<u>1 497 232 776</u>
Note 3 Endring i forsikringsmessige avsetninger	Skadeforsikring	Livsforsikring	Konsern	Skadeforsikring	Livsforsikring	Konsern
Endring premiereserve		70 781 032	70 781 032		62 061 954	62 061 954
Endring gjenforsikringsandel av premiereserven		-9 961 802	-9 961 802		-11 440 474	-11 440 474
Endring i andre tekniske avsetninger		3 390 551	3 390 551		3 818 989	3 818 989
Endring tilleggsavsetning		-2 398 325	-2 398 325		1 912 245	1 912 245
<i>Sum resultatførte endringer i forsikringsforpliktelse</i>		<u>61 811 456</u>	<u>61 811 456</u>		<u>56 352 714</u>	<u>56 352 714</u>
Avsetning i livsforsikring med investeringsvalg		75 753 347	75 753 347		570 676 656	570 676 656
<i>Sum resultatførte endringer i forsikringsforpliktelse</i>	<u>-</u>	<u>137 564 803</u>	<u>137 564 803</u>	<u>-</u>	<u>683 382 084</u>	<u>683 382 084</u>

Noter til årsregnskapet

Note 3 Premieinntekter og erstatningskostnader mv. i skadeforsikring

	Bruttoandel						Gjenforsikringsandel			Nettoandel	
	Forfalte premier	Opptjente premier	Påløpte erstatninger 2018	Påløpte erstatninger tidligere årganger	Påløpte erstatninger alle årganger brutto	Forsikringsrelaterte driftskostn.	Forsikrings-teknisk resultat brutto*	Opptjent premie	Påløpte erstatninger	Gjenforsikr. resultat	Forsikrings-teknisk resultat netto
Landbaserte forsikringer - privat											
Kombinerte forsikringer	581 891 348	552 342 674	515 154 609	-15 110 586	500 044 023	106 060 539	-53 761 888	7 847 696	-1 749 493	9 597 189	-63 359 078
<i>Herav: Rettshjelpsforsikring</i>	-	0	-	-	-	0	0	-	-	0	0
<i>Herav: Øvrige</i>	581 891 348	552 342 674	515 154 609	-15 110 586	500 044 023	106 060 539	-53 761 888	7 847 696	-1 749 493	9 597 189	-63 359 078
Motorvognforsikringer	792 417 380	753 239 081	617 451 072	-22 719 970	594 731 102	144 444 140	14 063 839	9 199 052	4 124 816	5 074 236	8 989 603
<i>Herav: Ansvar</i>	298 268 763	285 117 393	202 453 698	-11 131 216	191 322 482	54 365 039	39 429 872	3 481 756	4 000 355	-518 599	39 948 471
<i>Herav: Øvrige forsikringer</i>	494 148 617	468 121 688	414 997 375	-11 588 755	403 408 620	90 079 101	-25 366 033	5 717 296	124 461	5 592 835	-30 958 868
Fritidsbåtforsikring	49 852 728	48 309 818	37 247 718	-187 931	37 059 787	9 086 588	2 163 443	686 387	-40 885	727 272	1 436 171
Ulykkesforsikring	14 868 990	14 331 630	12 244 654	-1 721 960	10 522 694	2 710 150	1 098 786	145 805	-	145 805	952 981
Reiseforsikring	147 202 842	140 802 012	128 367 318	-6 277 125	122 090 193	26 830 460	-8 118 641	1 432 472	-	1 432 472	-9 551 113
Øvrige landbaserte forsikringer	24 667 673	22 478 063	16 631 548	-3 724	16 627 824	4 496 143	1 354 096	319 369	-	319 369	1 034 727
Sum Privatbetonte forsikringer	1 610 900 961	1 531 503 278	1 327 096 919	-46 021 296	1 281 075 623	293 628 020	-43 200 365	19 630 781	2 334 438	17 296 343	-60 496 709
Landbaserte forsikringer - næringsliv											
Kombinerte forsikringer næringsliv	47 519 232	45 624 536	41 746 126	-22 811 700	18 934 426	8 661 265	18 028 845	553 406	-887 318	1 440 724	16 588 121
<i>Herav: Rettshjelpsforsikring</i>	-	0	0	-	-	0	0	-	-	0	0
<i>Herav: Øvrige</i>	47 519 232	45 624 536	41 746 126	-22 811 700	18 934 426	8 661 265	18 028 845	553 406	-887 318	1 440 724	16 588 121
Motorvognforsikringer bedrift	95 775 011	93 320 231	84 365 418	-10 117 124	74 248 294	17 456 780	1 615 157	1 139 595	-	1 139 595	475 562
<i>Herav: Ansvar</i>	28 258 944	27 672 724	31 013 525	-4 089 428	26 924 097	5 150 719	-4 402 092	337 930	-	337 930	-4 740 022
<i>Herav: Øvrige forsikringer</i>	67 516 067	65 647 507	53 351 893	-6 027 696	47 324 197	12 306 061	6 017 249	801 665	-	801 665	5 215 584
Yrkesskadeforsikringer	45 732 279	45 237 109	40 938 115	-6 701 933	34 236 182	8 335 560	2 665 367	460 227	745 536	-285 309	2 950 676
Trygghetsforsikring	8 143 352	7 822 982	7 228 405	-3 271 551	3 956 854	1 484 278	2 381 850	79 588	-	79 588	2 302 262
Øvrige landbaserte forsikringer næringsliv	117 055 311	110 919 136	88 832 495	-18 278 044	70 554 451	21 335 511	19 029 174	1 511 862	-490 040	2 001 902	17 027 272
Sum landbaserte næringslivsforsikringer	314 225 185	302 923 994	263 110 559	-61 180 352	201 930 207	57 273 394	43 720 393	3 744 678	-631 822	4 376 500	39 343 893
Pooler											
Naturskadepoolen	41 508 814	40 091 534	26 059 497	-	26 059 497	-	14 032 037	-	-	-	14 032 037
Øvrige pooler	13 091 527	12 173 071	-	-	-	-	12 173 071	14 270 671	-	14 270 671	-2 097 600
Sum pooler	54 600 341	52 264 605	26 059 497	0	26 059 497	0	26 205 108	14 270 671	0	14 270 671	11 934 437
Sum	1 979 726 487	1 886 691 877	1 616 266 975	-107 201 648	1 509 065 327	350 901 415	26 725 135	37 646 130	1 702 616	35 943 514	-9 218 377

Note 4 Fortsettes fra forrige side

	Individuell kapitalforsikring	Gruppelivs forsikring	Kollektiv pensjonsforsikring	Individuell rente- og pensjonsforsikring	Ulykkes-forsikring	Andre skadebransjer	Sum 2018	Sum 2017
Premieinntekter								
Forfalt premie , brutto	197 631 589	30 455 593	443 679 877	174 379 162	10 382 505	76 813 873	933 342 599	885 302 947
- Avgitte gjensikringspremier	-585 556	-7 932 034	-11 929 981	-11 178 623	-1 680 500	-17 693 621	-51 000 315	-51 439 162
Mottatt premiereserve fra andre			59 496 093				59 496 093	81 673 281
Sum premieinntekter for egen regning	197 046 033	22 523 559	491 245 989	163 200 539	8 702 005	59 120 252	941 838 377	915 537 066
Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen								
Renteinntekter og utbytte mv. på finansielle eiendeler	4 390 745	738 146	1 927 086	4 096 215	216 068	1 329 318	12 697 580	11 860 340
Verdiendringer på investeringer/Realisert gevinst og tap på investeringer	-2 160 785	-363 259	-948 363	-2 015 841	-106 332	-654 188	-6 248 768	29 651 749
Sum netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	2 229 960	374 887	978 723	2 080 374	109 736	675 130	6 448 812	41 512 089
Netto inntekter fra investeringer i investeringsvalgporteføljen								
Verdiendring på investeringer	-	-	-222 498 021	6 286 296	-	-	-216 211 725	262 643 346
Andre forsikringsrelaterte inntekter								
Provisjonsinntekter	-	-	12 928 975	-	-	-	12 928 975	11 264 897
Erstatninger								
Utbetalte erstatninger, brutto	36 704 599	13 359 074	34 195 126	22 525 823	2 334 473	21 359 863	130 478 958	105 177 605
- Gjensikringsandel av utbetalte erstatninger	-37 454	-5 212 548	-133 222	-603 767	-849 127	-8 494 183	-15 330 301	-16 402 982
Endringer i erstatningsavsetninger, brutto	6 842 145	2 766 660	-50 951	14 057 189	4 662 917	17 892 570	46 170 530	46 815 387
- Endring av gjensfors.andel av erstatningsavsetninger	-63 226	-1 106 664	427 207	-5 293 039	-1 891 763	-7 151 745	-15 079 230	-14 944 083
Overføring av premiereserve til andre			129 065 937				129 065 937	124 113 418
Sum erstatninger	43 446 064	9 806 522	163 504 097	30 686 206	4 256 500	23 606 505	275 305 894	244 759 345
Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelses-kontraktfastsatte forpliktelser								
Endring premiereserve, brutto	-	-	3 144 104	67 636 928			70 781 032	62 061 954
Endring gjensikringsandel av premiereserven			-5 837 667	-4 124 134			-9 961 802	-11 440 474
Endring tilleggsavsetning			-916 516	-1 481 810			-2 398 325	1 912 245
Endring andre avsetninger			123 726	3 266 825			3 390 551	3 818 989
Sum resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser	-	-	-3 486 353	65 297 809	-	-	61 811 456	56 352 714
Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelses-investeringsvalgportefølje								
Avsetning i livsforsikring med investeringsvalg			56 173 626	19 579 721			75 753 347	570 676 656
Forsikringsrelaterte driftskostnader								
Salgskostnader	32 961 477	2 031 811	17 500 674	32 581 338	1 791 052	13 674 704	100 541 056	93 024 037
Forsikringsrelaterte adm. Kostnader	37 280 099	20 318 051	80 947 335	39 568 232	1 811 330	12 292 596	192 217 643	149 078 476
Sum forsikringsrelaterte driftskostnader	70 241 576	22 349 862	98 448 009	72 149 570	3 602 382	25 967 301	292 758 699	242 102 513
Netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen								
Renteinntekter og utbytte mv. på finansielle eiendeler	694 008	116 673	304 598	647 455	34 152	210 114	2 006 998	2 823 818
Verdiendringer på investeringer/Realisert gevinst og tap på investeringer	-341 536	-57 417	-149 900	-318 627	-16 807	-103 402	-987 689	7 059 760
Sum netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen	352 472	59 256	154 698	328 828	17 345	106 712	1 019 309	9 883 578
Andre inntekter	23 447	4 289	6 706	13 078	242	1 239	49 000	42 000
Andre kostnader							-	-
Resultat før skattekostnad	85 964 267	-9 194 393	-31 822 309	-15 804 191	970 446	10 329 527	40 443 352	126 991 747
Skattekostnad	2 996 392	953 409	4 199 632	3 077 784	153 672	1 107 723	12 488 612	24 822 914
Resultat før andre resultatkomponenter	82 967 875	-10 147 802	-36 021 941	-18 881 975	816 774	9 221 804	27 954 742	102 168 834
Andre resultatkomponenter								
Aktuarielle gevinster og tap på pensjonsytelser	5640,051957	948	2 475	5 261	278	1 708	16 310	-550 933
Skatt på andre resultatkomponenter	-1133	-262	-1 054	-1 151	-58	-419	-4 078	137 733
TOTALRESULTAT	82 972 382	-10 147 116	-36 020 521	-18 877 865	816 994	9 223 093	27 966 974	101 755 635

2018 tall

Tilgang / avgang	Dekninger	Avtaler	Avtaler	Dekninger	Dekninger	Dekninger
Antall i tilgang	19 072	62	615	6 671		5 089
Antall i avgang	9 622	65	498	3 655	179	2 433
Nytegnet premie pr bransje	19 410 000	-	38 000 000	5 500 000		3 700 000

2017 tall

Tilgang / avgang	Dekninger	Avtaler	Avtaler	Dekninger	Dekninger	Dekninger
Antall i tilgang	19 147	86	660	6 852		6 428
Antall i avgang	9 641	72	551	3 654	196	2 032
Nytegnet premie pr bransje	24 700 000	1 000 000	35 000 000	19 040 000		4 758 000

Noter til årsregnskapet

Note 5 Spesifikasjon av forsikringsrelaterte driftskostnader

	Frende Skadeforsikring		Frende Livsforsikring		Sum Frende Liv og Frende Skade	
	31.12.18	31.12.17	31.12.18	31.12.17	31.12.18	31.12.17
Salgskostnader						
Provisjoner	205 168 054	178 090 486	95 424 891	88 291 495	300 592 945	266 381 981
Reklame og merkekostnader	7 148 158	5 316 635	5 116 166	4 732 542	12 264 324	10 049 177
	<u>212 316 212</u>	<u>183 407 121</u>	<u>100 541 057</u>	<u>93 024 037</u>	<u>312 857 269</u>	<u>276 431 158</u>

Forsikringsrelaterte adm. Kostnader

Lønn og sosiale kostnader	89 766 952	78 820 773	84 942 561	81 573 442	174 709 513	160 394 215
Lokalkostnader	7 734 001	7 544 828	9 015 404	9 037 481	16 749 405	16 582 309
IT kostnader	42 712 417	37 014 094	31 999 413	28 220 820	74 711 830	65 234 914
Honorarer og leide tjenester	2 689 833	3 785 211	4 348 612	5 591 836	7 038 445	9 377 047
Diverse kontorkostnader	19 867 864	14 616 205	11 980 058	10 300 919	31 847 922	24 917 124
Kostnadsreduserende inntekter	-41 567 350	-31 773 062	-	-	-41 567 350	-31 773 062
Avskrivninger/nedskrivninger	17 381 486	19 312 994	49 931 595	14 353 978	67 313 081	33 666 972
	<u>138 585 203</u>	<u>129 321 043</u>	<u>192 217 643</u>	<u>149 078 477</u>	<u>330 802 846</u>	<u>278 399 520</u>

Sum forsikringsrelaterte adm.kostnader 350 901 415 312 728 164 292 758 700 242 102 514 643 660 115 554 830 678

Frende Holding AS

Andre kostnader

	31.12.18	31.12.17
Lønn og sosiale kostnader	1 566 521	633 331
Styrehonorar inkl arbeidsgiveravgift	2 790 998	715 407
Honorarer og leide tjenester	350 000	188 200
Administrative tjenester	88 822	42 000
Diverse kontorkostnader	123 772	44 354
	<u>4 920 113</u>	<u>1 623 292</u>

Herav er det kostnadsført følgende godtgjørelse til revisor: (inkl. mva)

	Frende Holding AS		Frende Skadeforsikring		Frende Livsforsikring		Frende Holding konsern	
	31.12.18	31.12.17	31.12.18	31.12.17	31.12.18	31.12.17	31.12.18	31.12.17
Lovpålagt revisjon	106 250	89 925	386 196	395 025	386 196	760 675	878 642	1 245 625
Andre attestasjonstjenester/ internkontroll	23 750	-	-	-	-	-	23 750	-
Skatterådgivning	-	-	-	3 125	-	3 125	-	6 250
Andre tjenester utenfor revisjonen	-	-	31 250	-	361 058	119 825	392 308	119 825
	<u>130 000</u>	<u>89 925</u>	<u>417 446</u>	<u>398 150</u>	<u>747 254</u>	<u>883 625</u>	<u>1 294 700</u>	<u>1 371 700</u>

Konsernet hadde 256 (220) ansatte pr. 31.12.18.

Note 6 Lønn og annen godtgjørelse til ledende ansatte

Selskapsledelse	Lønn	Opptjente pensjonsrettigheter, innbetalt innskuddspensjon	Bonus	Andre godtgjørelser
Vegar Styve, konsernsjef (formelt ansatt i)	2 271 999	1 006 031	198 749	213 859
Andre ledende ansatte				
Erik Bjordal**	1 574 298	385 825	138 328	195 740
Elin Sture Næss**(daglig leder Frende Liv)	1 367 688	322 447	120 600	222 475
Tor Olav Langeland*	1 598 556	462 727	108 540	200 204
Hallvard Natvik*	1 578 309	408 850	133 625	209 572
Eivind Norderud*(daglig leder Frende Skade)	1 797 458	547 125	157 552	227 455
Anne Therese Vonheim*	1 468 585	251 140	111 917	35 271

* Formelt ansatt i Frende Skade

**Formelt ansatt i Frende Liv

Frende Skadeforsikring og Frende Livsforsikring (Frende Forsikring) har felles ledergruppe. Konsernsjef er formelt ansatt i Frende Holding. Vedr. pensjonsforpliktelse i konsernet vises til note 17.

Styret i Frende Holding AS	Honorar fra selskapet	Honorar fra Frende	Honorar fra Frende
		Livsforsikring	Skadeforsikring
Jan Erik Kjerpeseth, styreleder	404 666		
Geir Bergskaug, nestleder	270 000		54 000
Pål Strand	270 000		
Lisbeth Nære	270 000		
Trond Teigene	270 000		
Hanne Johansen Nordgaard	270 000		
Anne-Grethe Knudsen	270 000	54 000	
Agnar Langeland	270 000		
Dag Alvern	270 000		
John Haldor Wiik	270 000		
Bjørn-Erik Gjerde, ansattrepresentant fra 05.06.2018	110 000		22 000
Arnstein Heimset, ansattrepresentant til 05.06.2018	160 000		32 000
Stian Osa	270 000	54 000	

Informasjon om styrehonorar i note 10 i Frende Skade og note 5 i Frende Liv.

Medlemmer av konsernets risiko og revisjonsutvalg har mottatt kr. 25 000 i honorar i 2018. Medlemmer har i 2018 vært Jan Erik Kjerpeseth, Geir Bergskaug og Anne Grethe Knudsen

Det er ikke gitt lån, forsikringsbetalinger eller sikkerhetsstillelser til ledende ansatte fra Frende holding eller andre selskaper i konsernet.

Noter til årsregnskapet

Note 7 Finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet

	31.12.18		31.12.17	
	Balansført verdi	Virkelig verdi	Balansført verdi	Virkelig verdi
Selskapsporteføljen				
Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost				
Investeringer som holdes til forfall	530 804 013	530 512 647	432 622 085	439 885 652
Finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet				
Aksjefondsandeler	310 542 084	310 542 084	282 397 854	282 397 854
Obligasjoner/ rentefond	1 983 042 448	1 983 042 448	1 714 301 912	1 714 301 912
Eiendomsfond	322 879 672	322 879 672	290 654 607	290 654 607
Bankplasseringer				
Plasseringsmidler bank	224 066 087	224 066 087	4 466 974	4 466 974
Sum finansielle eiendeler til virkelig verdi	2 840 530 291	2 840 530 291	2 291 821 347	2 291 821 347
Sum finansielle eiendeler selskapsporteføljen	3 371 334 304	3 371 042 938	2 724 443 432	2 731 706 999
Kollektivporteføljen				
Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost				
Investeringer som holdes til forfall	205 932 731	206 342 646	158 146 215	98 474 818
Finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet				
Aksjefondsandeler	108 211 071	108 211 071	92 764 248	92 764 248
Obligasjoner/ rentefond	594 826 800	594 826 800	545 705 017	545 705 017
Eiendomsfond	112 475 186	112 475 186	97 869 105	97 869 105
Bankplasseringer				
Plasseringsmidler bank	1 533 823	1 533 823	2 480 541	2 480 541
Sum finansielle eiendeler til virkelig verdi	817 046 880	817 046 880	738 818 911	738 818 911
Sum finansielle eiendeler kollektivporteføljen	1 022 979 611	1 023 389 526	896 965 126	837 293 729
Sum finansielle eiendeler	4 394 313 915	4 394 432 464	3 621 408 558	3 569 000 728

Kollektiv/Selskapsporteføljen

	31.12.18
Aksjefond	
Nordea Stabile Aksjer Global	137 715 341
Nordea Norge Verdi	50 732 384
Nordea Nordic Small Cap Growth	59 501 231
Nordea 1- Stabile Emerging Markets Equity	9 884 404
Nordea 1 - Emerging Stars Equity Fund	26 299 604
Aksjefond Storebrand	110 127 070
Delphi Global	17 213 261
Derivater	-2 166 135
Diverse mindre investeringer	9 448 625
	<u>418 755 785</u>
Pengemarkedsfond / Obl. fond	
Danske Capital DI High Yield	28 361 649
DNB Global Credit Short	121 564 123
DNB High Yield	29 141 883
DNB Global Credit	49 946 573
Holberg Kreditt	27 455 830
Pareto Global Corporatæ Bond	67 885 002
Pareto Fond	47 902 395
Pareto Nordic Corporate Bond	9 893 129
Diverse mindre	10 394 295
	<u>392 544 879</u>
Eiendomsfond	
Aberdeen Eiendomsfond Norge I	261 166 902
Storebrand Eiendomsfond Norge KS	174 187 956
	<u>435 354 858</u>
Rentepapirer	
Bank deposit	220 113 617
Rentepapirer til virkelig verdi	2 190 808 028
Rentepapirer til amortisert kost	736 736 745
	<u>3 147 658 390</u>
Sum finansielle eiendeler	4 394 313 914

Rentepapirer - fordeling per sektor

Sektor	31.12.18
Stat- / statsgaranterte	0,4 %
Boligkredittforetak	20,8 %
Kommune / fylke	12,8 %
Bank / Finans	33,7 %
Industri	32,3 %
Sum	100,0 %

Rentepapirer - fordeling per ratingskategori

Rating	31.12.18
AAA	13,2 %
AA	15,9 %
A	27,7 %
BBB	15,6 %
BB	1,1 %
B	0,8 %
CCC eller lavere	0,1 %
Ikke ratet	25,6 %
Sum	100,0 %

Rentepapirer - 10 største utstedere

Utsteder	31.12.18
SpareBank 1 Næringskreditt AS	3,1 %
Eiendomskreditt AS	3,0 %
Sparebank 1 Østlandet	2,7 %
Gjensidige Bank ASA	2,7 %
Santander Consumer Bank AS	2,6 %
Helgeland Boligkreditt AS	2,3 %
Ulstein Kommune	2,1 %
City of Oslo Norway	2,1 %
Sparebanken Sogn og Fjordane	2,0 %
SpareBank 1 Nord Norge	2,0 %
Sum	24,7 %

Balansført verdi er virkelig verdi. Virkelig verdi er fondskurser per 31.12.2018.

Noter til årsregnskapet

Note 7 Finansielle eiendeler, forts.

Verdsettelsesteknikker finansielle instrumenter til virkelig verdi over resultatet	Selskaps-portefølje/ Kollektiv-portefølje	Investeringsvalg- portefølje
	31.12.2018	31.12.2018
Kategori		
I	1 132 675 676	3 327 174 802
II	2 089 546 636	
III	435 354 858	
	<u>3 657 577 170</u>	<u>3 327 174 802</u>
I	31 %	100 %
II	57 %	
III	12 %	
	<u>100 %</u>	<u>100 %</u>
I	Kvoterte priser i aktive markeder	
II	Verdsettelsesteknikker (observerbar input)	
III	Verdsettelsesteknikker (ikke observerbar input)	

Netto inntekter finansielle instrumenter	31.12.18	31.12.17
Renteinntekter bankinnskudd	1 043 785	-2 167
	<u>1 043 785</u>	<u>-2 167</u>
Renter obligasjoner hold til forfall	16 846 354	16 836 310
Verdiendring og nedskrivning rentefond/ obligasjoner	-20 373 443	8 383 229
Renter på rentefond/ obligasjoner	32 388 302	30 010 925
Realisert gevinst rentefond/ obligasjoner	14 343 410	11 654 160
Verdiendring aksjefond	-66 864 327	25 950 859
Verdiendring eiendomsfond	13 206 046	12 929 121
Verdiendring rentederivater	-411 814	1 863 464
Realisert gevinst aksjefond	18 380 668	50 925 485
Realisert eiendomsfond	17 306 819	15 076 643
Realisert gevinst/tap rentederivater	-656 255	-7 866 246
Sum inntekter fondsandeler	<u>24 165 759</u>	<u>165 763 949</u>
Sum inntekter finansielle instrumenter	<u>25 209 544</u>	<u>165 761 782</u>
Fordelt i konsernresultatet:		
Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	6 448 812	41 512 089
Netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen	18 760 732	124 249 693
	<u>25 209 544</u>	<u>165 761 782</u>

Investeringsvalgporteføljen

Aksjefond	31.12.18	31.12.17
DNB GLOBAL (I) IBP	57 203 527	54 174 638
DNB NORDEN (IV) IBP	27 220 609	29 254 618
DNB NORGE (I) IBP	2 548 284	2 989 851
DNB Aktiv Rente	8 337 788	
HOLBERG GLOBAL IBP	42 636 114	29 018 054
HOLBERG NORDEN IBP	23 493 541	25 385 499
HOLBERG NORGE IBP	20 261 687	19 229 590
HOLBERG RURIK	5 358 345	5 182 643
KLP AKSJEGLOBAL INDEKS IV IBP	963 848 789	967 997 068
KLP AKSJENORGE IBP	5 530 503	3 479 111
ODIN EUROPA IBP	272 724 708	319 485 195
ODIN NORDEN IBP	15 960 671	17 939 688
ODIN NORGE IBP	163 268 147	161 218 671
ODIN GLOBAL IBP	6 716 135	5 838 077
SKAGEN GLOBAL (IBP)	151 172 393	154 014 555
SKAGEN KON-TIKI (IBP)	34 193 247	39 286 599
SKAGEN VEKST (IBP)	51 188 881	56 161 135
Øvrige fond	17 504 495	18 400 443
	<u>1 869 167 864</u>	<u>1 909 055 435</u>
Pengemarkedsfond/ Obl. fond		
DNB OBLIGASJON 20 (I) IBP	88 139 641	86 189 440
HOLBERG LIKVIDITET IBP	18 653 234	17 418 415
SKAGEN AVKASTNING (IBP)	62 875 690	59 641 228
Øvrige fond	1 736 907	1 669 668
	<u>171 405 472</u>	<u>164 918 751</u>
Sum Fondsplasseringer	<u>2 040 573 337</u>	<u>2 073 974 186</u>
Bankplassering	<u>1 286 601 465</u>	<u>1 177 447 267</u>
Totalt investeringsvalgporteføljen	<u>3 327 174 802</u>	<u>3 251 421 453</u>

Balansført verdi er virkelig verdi. Virkelig verdi er fondskurser per 31.12.18.

Noter til årsregnskapet

Note 8 Fordringer på forsikringstakere

	Sum	Ikke forfalt	Under 30 dager	30-60 dager	>60 dager
Fordringer på forsikringstakere	18 199 503	-	5 474 968	7 334 655	5 389 880
Andre fordringer direkte forsikring	6 474 294	3 024 347	2 106 384	-	1 343 563
Ikke forfalt, ikke fakturert forsikringspremie	278 625 511	278 625 511			
Ikke forfalt, fakturert forsikringspremie	423 308 418	423 308 418			
Sum fordringer forsikringstakere	<u>726 607 726</u>	<u>704 958 276</u>	<u>7 581 352</u>	<u>7 334 655</u>	<u>6 733 443</u>

Premie inntektsføres i henhold til hovedforfall, kunden faktureres i samsvar med betalingsavtale. Ubetalt forsikringspremie > 60 dager går til avgang og avtalen med kunden kanselleres. Det beregnes korttidspremie til kunden for den tiden selskapet i henhold til loven må stå ansvar for avtalen.

Note 9 Risikostyring

Forsikringsrisiko

Forsikringsrisikoen for den enkelte forsikringskontrakt består av sannsynligheten for at forsikringstilfellet inntreffer og av usikkerheten i størrelsen på utbetalingen.

Forsikringsrisiko styres gjennom avsetninger for fremtidige forventede erstatninger på eksisterende kontrakter, prising av risikoelementet i forsikringspremie, og gjennom reassuransekontrakter.

I tillegg styres risikoen via retningslinjer i forhold til hvilke type risiki som selskapet aksepterer i sin portefølje.

Finansiell risiko

Frende bærer finansiell risiko knyttet til forvaltningen av selskapets investeringsportefølje. Gjennom behandlingen av selskapets kapitalforvaltningsstrategi fastsetter styret rammene for kapitalforvaltningen, inkludert rammer for den strategiske aktivaallokeringen.

Finansiell risiko deles normalt inn i tre hovedkategorier; markedsrisiko, kredittrisiko og likviditetsrisiko. Denne finansielle risikoen styres på aggregert nivå gjennom selskapets kapitalforvaltningsstrategi, og på detaljert nivå gjennom utforming av de enkelte forvaltningsmandater.

Markedsrisiko

Markedsrisiko representerer risiko for at et finansielt instruments virkelige verdi vil svinge på grunn av endringer i markedspriser. Markedsrisiko omfatter tre typer risiko; renterisiko, valutarisiko og annen prisrisiko.

Renterisiko representerer risikoen for at et finansielt instruments virkelige verdi vil svinge på grunn av endringer i markedsrentene. Frende styrer renterisikoen gjennom rammer knyttet til bl.a. porteføljens rentedurasjon. Ved utgangen av 2016 var rentedurasjonen for omløpsporteføljen på 1,6 år.

Valutarisiko representerer risikoen for at virkelig verdi på et finansielt instruments vil svinge som følge av endringer i valutakurser. Frende sikrer det meste av valutarisikoen i porteføljene. Valutaeksponeringen overvåkes til enhver tid, og det foretas valutasingstransaksjoner innenfor rammene av selskapets kapitalforvaltningsstrategi.

Annen prisrisiko representerer risikoen for at virkelig verdi på et finansielt instrument vil svinge på grunn av endringer i markedspriser. Aksjerisikoen håndteres bl.a. gjennom en veldiversifisert portefølje av noterte verdipapirer både ift geografisk og sektorer.

Kredittrisiko

Kredittrisiko omfatter risikoen for at en part i et finansielt instrument påfører selskapet et finansielt tap ved ikke å kunne innfri en forpliktelse. Kredittrisiko styres gjennom flere virkemidler som bl.a. rammer knyttet til renteporteføljenes kreditturasjon, øvre grenser for eksponering mot navngitte motparter, rammer knyttet til motpartenes rating, samt krav til diversifisering av porteføljen.

Frende foretar minst årlig, sammen med hovedforvalter, en dypere gjennomgang av de enkelte utstederne. Hver enkelt utsteder blir gjennom dette analysert og klassifisert. Rammene for eksponering mot hver enkelt motpart vurderes så på bakgrunn av denne gjennomgang.

Frende sine direkteeide rentepapirer og globale rentefond består av investeringer der motparten betraktes som investment grade. Ut over dette har Frende ved utgangen av 2018 omlag 7,2 % av den samlede renteporteføljen plassert i fond med investering i nordiske høyrente obligasjoner.

Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko er risiko for ikke å ha tilstrekkelig likviditet til å dekke kortsiktig gjeld og løpende drift.

Frende følger likviditetsutviklingen på daglig basis, og har gode prosesser for å sørge for at selskapet til enhver tid har nok likviditet tilgjengelig til å møte sine forpliktelser. Frende sin investeringsportefølje består utelukkende av likvide papirer og fondsplasseringer som vil realiseres ved et likviditetsbehov.

Selskapets likviditetsstrategi innebærer at det til enhver tid skal være tilgjengelig likvide midler til å møte forpliktelser ved forfall.

Sensitivitet finansielle eiendeler - effekt på markedsverdi

	31.12.18	31.12.17
10% fall i kurs aksjefond	-40 917 375	-37 503 287
1% fall i rentenivå	-16 004 569	-8 507 161

Skatteeffekt er ikke hensyntatt i oppstillingen.

Sensitivitetsanalysen er gjort kun for selskaps-/ kollektivporteføljen ettersom endringer i rente og kurs på fond i investeringsvalgporteføljen nøytraliseres ved avsetning til kundefond.

Note 10 Ansvarlig lånekapital

Verdipapirnummer	Ticker	Fra Dato	Forfallsdato	Kupong rente	Utestående
NO0010839731	frende	18.12.2018	18.12.2028	4,17 %	425 000 000

Obligasjonsrenten fastsettes som 3 måned NIBOR +margin. Obligasjonene er uten avdrag. Formål med obligasjonene er at de skal kvalifisere som basiskapital

Noter til regnskapet

Note 11 Varige driftsmidler i konsernet

	IT utstyr	IT system	IT system under utvikling	Kontor-inventar	Eiendom	Sum
Anskaffelseskost 01.01.18	14 506 551	266 053 374	29 714 203	19 124 989	8 211 484	337 610 601
Tilgang	1 805 499	13 841 692	20 525 866	-	4 716 848	40 889 905
Avgang	-	-	-	-	-	-
Akkumulerte nedskrivning	-	11 943 454	40 000 000	-	-	51 943 454
Akkumulerte avskrivninger	14 329 357	229 971 066	-	17 256 704	585 032	262 142 159
Bokført verdi 31.12.18	1 982 693	37 980 546	10 240 069	1 868 285	12 343 301	64 414 893
Årets nedskrivning	-	-	40 000 000	-	-	40 000 000
Årets avskrivning	1 103 031	22 312 726	-	3 312 292	585 032	27 313 081
Forventet økonomisk levetid	3 år	5 år	-	5 år	20 år	-
Avskrivningssats	33 %	20 %	-	20 %	5 %	-

IT systemer er kjøpte systemer tilpasset virksomheten. Systeminvesteringene er klassifisert som immateriell eiendel i balansen. Systemene avskrives lineært regnskapsmessig og skattemessig, over antatte økonomiske levetid.

Verdi av kjøpte systemer er vurdert til virkelig verdi ved balansetidspunktet. Som følge av endring i teknologiske og økonomiske rammebetingelser er det foretatt nedskrivning av verdi på aktivert andel av system som er vurdert uten verdi på balansetidspunktet.

Balanseført system under utvikling er verdivurdert opp mot fremdrift i prosjektet, samt innhold i balanseført kostpris. Prosjektet er vesentlig forsinket, samtidig er deler av aktiverte utviklingskostnader vurdert å ha lavere verdi enn kostpris. Per 31.12 er foretatt en nedskrivning på MNOK 30. Bokført verdi etter nedskrivning vurderes å være reell.

Note 12 Forsikringstekniske avsetninger

	31.12.18	31.12.17
Forsikringstekniske avsetninger i Skadeforsikring		
Premieavsetn.uopptjent premie	917 735 930	824 701 320
Erstatningsavsetning	1 483 168 421	1 284 468 812
Sum forsikringsforpliktelse brutto skadeforsikring	2 400 904 351	2 109 170 132

Forsikringstekniske avsetninger klassifisert som egenkapital

Avsetning til garantiordningen	75 300 000	67 000 000
Avsetning til naturskadefondet	-	-
	75 300 000	67 000 000

Forsikringsforpliktelse i livsforsikring - kontraktsfaste forpliktelse

Premiereserve	402 683 404	331 902 372
Erstatningsavsetning	526 214 848	480 044 318
Tilleggsavsetning	1 100 968	3 499 293
Andre tekniske avsetninger for skadeforsikringsvirksomheten	26 811 279	23 420 728
Sum forsikringsforpliktelse i livsforsikring - kontraktsfaste	956 810 499	838 866 711

Forsikringsforpliktelse i livsforsikring - særskilt investeringsportefølje

Premiereserve	3 327 174 802	3 251 421 454
Sum forsikringsforpliktelse i livsforsikring - særskilt inv. portefølje	3 327 174 802	3 251 421 454
Sum forsikringsforpliktelse brutto livsforsikring	4 283 985 301	4 090 288 165

Note 13 Annen gjeld

Leverandørgjeld	8 712 790	8 306 306
Forskuddstrekk	10 349 939	8 686 712
Skyldig arbeidsgiveravgift/ finansskatt	7 496 724	6 587 123
Gjeld i forbindelse med direkte forsikring	5 090 271	8 023 341
Annen gjeld	2 252 322	1 735 558
Gjeld trafikkforsikringsavgift	146 164 845	39 021 613
Avsatt utbytte	-	65 000 000
Sum	180 066 891	137 360 653

Annen gjeld Frende Holding AS

Avsatt utbytte	-	65 000 000
----------------	---	------------

Note 14 Påløpte kostnader og mottatte ikke opptjente inntekter

Påløpte renter	639 979	-
Påløpt arbeidsgiveravgift	3 123 478	3 140 253
Feriepenger	16 967 925	14 644 939
Bonus	2 761 887	10 360 374
Skyldig provisjon	19 990 106	15 071 283
Avsatt merverdiavgift	6 088 252	5 767 640
Avsetninger for forpliktelse	4 675 139	1 950 890
Sum	54 246 766	50 935 379

Noter til årsregnskapet

Note 15 Skattekostnad

Frende Holding AS			Frende Holding, konsern		
31.12.17	31.12.18		31.12.18	31.12.17	
		Årets skattekostnad fordeler seg på:			
		Betalbar skatt	41 939 842	52 052 865	
		For mye/ for lite avsatt skatt tidligere år	-3 419 919	-317 016	
		Sum betalbar skatt	38 519 923	51 735 849	
-575 242	753 699	Endring utsatt skattefordel	-19 040 202	3 706 722	
-575 242	753 699	Sum skattekostnad	19 479 721	55 442 571	
		Beregning av årets skattegrunnlag:			
62 699 034	29 614 794	Resultat av ordinær virksomhet før skatt	44 372 782	301 124 598	
		<i>Permanente forskjeller:</i>			
		Ikke fradragsberettigete kostnader	1 226 676	1 758 123	
-65 000 000	-26 600 000	Realisert/ urealisert under fritaksmetoden/ konsernbidrag skattefritt	45 999 104	-60 712 902	
		Frdrag avsetninger	-	-19 131 472	
1 696 393	-3 014 795	Endring midlertidige forskjeller	76 160 807	-15 431 459	
604 573	-	Årets fremførbare underskudd		604 573	
-	-	Årets skattegrunnlag	167 759 369	208 211 461	
		Utsatt skattefordel vedrører følgende midlertidige fordeler	31.12.18	Endring 2018	31.12.17
31.12.17	31.12.18	Varige driftsmidler	-59 777 253	41 952 832	-17 824 421
-8 693 777	-9 841 798	Pensjonsforpliktelser	-35 511 791	1 924 523	-33 587 268
6 997 384	6 997 384	Forskjell knyttet til overført pensjonsforpliktelse	6 997 384	-	6 997 384
		Sikkerhetsavsetning	189 740 316	21 082 257	210 822 573
		Avsetning tap på fordring	-2 000 000	2 000 000	-
		Urealisert verdiendring rentefond	18 095 712	36 473 606	54 569 318
		Korreksjon verdiendring finansielle eiendeler		-23 109 595	-23 109 595
-4 166 568	-3 752	Fremførbart underskudd	-3 752	-4 162 816	-4 166 568
-5 862 961	-2 848 166		117 540 616	76 160 807	193 701 423
1 465 740	712 042	Utsatt skatt forpliktelse	-29 385 154	-19 040 202	-48 425 356

Utsatt skattefordel er balanseført da det forventes inntjening i fremtidige år, eller realistisk skattetilpasning som gjør det mulig å utnytte.

Note 16 Bundne midler

Pr 31.12.18 hadde konsernet kr.10 834 232 i bankinnskudd skattetrekk.

Noter til årsregnskapet

Note 17 Pensjonskostnader, -midler og -forpliktelser Frende Holding, konsern

Ytelsesplan i usikrede ordninger

Selskapet har pensjonsforpliktelser overfor enkelte arbeidstakere og utbetaler førtidspensjon fra 65 til 67 år, samt alderspensjon for lønn over 12G.

Selskapet har også avtale med administrerende direktør og utbetaler førtidspensjon fra 62 til 67 år samt alderspensjon for lønn over 12G. Disse ordningene er usikrede og dekkes over selskapets drift.

Den usikrede driftsordningen omfatter totalt 9 personer

Aktuarielle beregninger

Alle pensjonsordningene er behandlet etter IAS 19R. Det vil si at estimatavvik umiddelbart amortiseres og føres mot utvidet resultat. Aktuarberegningene er utført av aktuarer i NIP.

Innskuddsbasert pensjonsordning

Selskapet har innskuddsbasert pensjonsordning for alle ansatte. Det er betalt totalt kr. 14 532 550 i innskuddspremie for 2018.

	31.12.18	31.12.17
Netto pensjonskostnad		
Nåverdi av årets pensjonsopptjening	2 541 117	2 088 120
+ Netto rentekostnader	633 560	598 475
+ Avkastning på pensjonsmidler		
+ Periodisert arbeidsgiveravgift/finansskatt	606 364	462 220
= Netto resultatført pensjonskostnad	<u>3 781 041</u>	<u>3 148 815</u>

	31.12.18	31.12.17
Beregnet pensjonsforpliktelse usikrede ordninger		
Pensjonsforpliktelse 01.01 (korr 01.01.17)	33 587 267	30 511 044
+ Resultatført pensjonskostnad	3 781 041	3 148 815
- Estimataavvik ført mot utvidet resultat	-297 315	1 655 590
Utbetalt pensjon over drift	1 559 204	1 728 182
= Netto pensjonsforpliktelse	<u>35 511 791</u>	<u>33 587 267</u>

Økonomiske forutsetninger:	31.12.18	31.12.17
Diskonteringsrente	2,60 %	2,10 %
Årlig lønnsvekst	2,75 %	2,25 %
Årlig regulering av pensjoner under utbetaling	0,80 %	0,00 %
Årlig økning i G	2,50 %	2,00 %
Forventet avkastning på fondsmidler	2,60 %	2,10 %
Arbeidsavgift	14,10 %	14,10 %
Finansskatt	5,00 %	5,00 %

Aktuarielle forutsetninger:

Frivillig avgang medlemmer over/under 40 år	0-8 %	0-8 %
Uttakstilbøyighet AFP/ Førtidspensjonsavtale	i. a.	i. a.
Lineær opptjening		
Bransjens tariffgrunnlag utarbeidet av Finansnæringens Hovedorganisasjon (FNO)	K2013/KU	K2013/KU

Noter til årsregnskapet

Note 18 Forpliktelse utenom balansen

Konsernet har en omtvistet forpliktelse av vesentlig størrelse som ikke er registrert i balansen. Forpliktelsen er relatert mot pågående systemprosjekt, der leveranse ikke anses å motsvare fakturert beløp og det anses sannsynlig at forpliktelsen ikke er reell.

Note 19 Endring i egenkapital

Konsernets resultat per aksje

	31.12.2018	31.12.17
Konsernets resultat	24 893 060	245 682 027
Antall aksjer	<u>6 760 000</u>	<u>6 760 000</u>
Resultat per aksje (kroner)	3,68	36,34
Aksjonærenes andel av aksjekapitalen er uendret etter gjennomførte emisjoner.		
Antall aksjer 01.01.18	6 500 000	6 500 000
Emisjon	-	-
Antall aksjer 31.12.18	<u>6 500 000</u>	<u>6 500 000</u>

Note 20 Aksjonærer pr. 31.12.18

Frende Holding AS	Eierandel	Antall aksjer
Sparebanken Vest	39,72 %	2 684 911
Sparebanken Sør	20,19 %	1 364 844
Sparebanken Øst	13,19 %	891 491
Sparebanken Sogn & Fjordane	10,00 %	676 000
Helgeland Sparebank	7,88 %	532 365
Spareskillingsbanken	1,64 %	110 760
Haugesund Sparebank	1,55 %	104 580
Skudenes & Aakra Sparebank	1,10 %	74 529
Flekkefjord Sparebank	0,89 %	60 482
Fana Sparebank	0,83 %	56 321
Søgne & Greipstad Sparebank	0,80 %	54 173
Voss Sparebank	0,72 %	48 982
Lillesand Sparebank	0,59 %	39 771
Luster Sparebank	0,54 %	36 763
Etne Sparebank	0,36 %	<u>24 028</u>
		<u>6 760 000</u>

Frende Holding AS

Aksjer i datterselskaper	Antall aksjer	Eierprosent	Bokført verdi
Aksjer i Frende Skadeforsikring AS*	6 000 000	100 %	805 000 000
Aksjer i Frende Livsforsikring AS	1 750 000	100 %	<u>205 000 000</u>
			<u>1 010 000 000</u>

*Emisjon vedtatt 05.12.2018, registrert 03.01.2019

Noter til årsregnskapet

Note 21 Kapitalkrav

I Solvens II balansen verdsettes eiendeler og forpliktelser til virkelig verdi.

Forsikringsforpliktelser i Solvens II balansen er beregnet til beste estimat av premie og erstatningsavsetning, i tillegg til en risikomargin som reflekterer tredjeparts kapitalkostnader ved å overta disse forpliktelsene. Beste estimat på erstatningsforpliktelse er neddiskontert kontantstrøm over forpliktelsens levetid, mens beste estimat av premieavsetningen er definert som nåverdien av ikke inntrufne skader og fremtidige omkostninger knyttet til løpende forsikringsavtaler. I disse beregningene inngår blant annet antagelser om fremtidige skadeprosenter, kostnadsprosenter og avgangsprosenter.

Forsikringsforpliktelser i regnskapsbalansen er ikke opptjent premie som følge av periodisering av forfalt premie etter pro rata prinsippet, samt nominell erstatningsavsetning tilsvarende skadetilfeller inntruffet, men ikke oppgjort på balansetidspunktet. Premiereserver i Liv utgjør nåverdien av forsikringsforpliktelser i henhold til de enkelte forsikringsavtaler.

(i tusen)	Solvens II balanse	Solvens II balanse
	31.12.2018	31.12.2017
Eiendeler i balansen	8 858 082	7 904 638
Mer-/ mindre verdier	-766 635	-727 412
Sum eiendeler solvens II balansen	<u>8 091 447</u>	<u>7 177 226</u>
Beste estimat inkl risikomargin		
forsikringsforpliktelser forpliktelser	5 899 427	5 283 502
Utsatt skatt forpliktelser	30 356	97 238
Andre forpliktelser	335 751	360 483
Sum gjeld solvens II balansen	<u>6 265 533</u>	<u>5 741 223</u>
Fradrag forventet utbytte		65 000
Basiskapital 1	1 825 914	1 371 003
Naturskadefond	-	-
Basiskapital 2	-	-
Ansvarlig kapital under Solvens II	1 825 914	1 371 003
	Solvenskapitalkrav	Solvenskapitalkrav
Operasjonell risiko	67 959	74 957
Markedsrisiko	475 118	444 408
Motpartsrisiko	35 244	58 421
Forsikringsrisiko	834 597	773 166
Diversifiseringseffekter	-431 717	-428 101
Risikoreduserende effekter av utsatt skatt	-30 356	-98 599
Kapitalkrav	<u>950 845</u>	<u>824 252</u>
Solvensmargin	192 %	166 %
Minstekapitalkrav	412 652	370 914
Margin minstekrav	442 %	370 %

Til generalforsamlingen i Frende Holding AS

Uavhengig revisors beretning

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon

Vi har revidert Frende Holding AS' årsregnskap, som består av:

- selskapsregnskapet, som består av balanse per 31. desember 2018, resultatregnskap, endring i egenkapital og kontantstrøm for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter til årsregnskapet, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper, og
- konsernregnskapet, som består av balanse per 31. desember 2018, resultatregnskap, endring i egenkapital og kontantstrøm for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter til årsregnskapet, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper.

Etter vår mening:

- er årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter
- gir det medfølgende selskapsregnskapet et rettviseende bilde av den finansielle stillingen til Frende Holding AS per 31. desember 2018 og av selskapets resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret som ble avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.
- gir det medfølgende konsernregnskapet et rettviseende bilde av den finansielle stillingen til konsernet Frende Holding AS per 31. desember 2018 og av konsernets resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret som ble avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene International Standards on Auditing (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i Revisors oppgaver og plikter ved revisjon av årsregnskapet. Vi er uavhengige av selskapet og konsernet slik det kreves i lov og forskrift, og har overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon

Ledelsen er ansvarlig for øvrig informasjon. Øvrig informasjon omfatter informasjon i årsrapporten bortsett fra årsregnskapet og den tilhørende revisjonsberetningen.

Vår uttalelse om revisjonen av årsregnskapet dekker ikke øvrig informasjon, og vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese øvrig informasjon med det formål å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom øvrig informasjon og årsregnskapet, kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen, eller hvorvidt den tilsynelatende inneholder vesentlig feilinformasjon.

Dersom vi konkluderer med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon er vi pålagt å rapportere det. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Styrets og daglig leders ansvar for årsregnskapet

Styret og daglig leder (ledelsen) er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll som den finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet er ledelsen ansvarlig for å ta standpunkt til selskapets og konsernets evne til fortsatt drift, og på tilbørlig måte å opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet så lenge det ikke er sannsynlig at virksomheten vil bli avvirket.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål med revisjonen er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir vurdert som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke økonomiske beslutninger som brukerne foretar basert på årsregnskapet.

Som del av en revisjon i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- identifiserer og anslår vi risikoen for vesentlig feilinformasjon i regnskapet, enten det skyldes misligheter eller utilsiktede feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes utilsiktede feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av internkontroll.
- opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontroll som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av selskapets og konsernets interne kontroll.
- evaluerer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimatene og tilhørende noteopplysninger utarbeidet av ledelsen er rimelige.

- konkluderer vi på hensiktsmessigheten av ledelsens bruk av fortsatt drift-forutsetningen ved avleggelsen av regnskapet, basert på innhentede revisjonsbevis, og hvorvidt det foreligger vesentlig usikkerhet knyttet til hendelser eller forhold som kan skape tvil av betydning om selskapets og konsernets evne til fortsatt drift. Dersom vi konkluderer med at det eksisterer vesentlig usikkerhet, kreves det at vi i revisjonsberetningen henleder oppmerksomheten på tilleggsopplysningene i regnskapet, eller, dersom slike tilleggsopplysninger ikke er tilstrekkelige, at vi modifierer vår konklusjon om årsregnskapet og årsberetningen. Våre konklusjoner er basert på revisjonsbevis innhentet inntil datoen for revisjonsberetningen. Etterfølgende hendelser eller forhold kan imidlertid medføre at selskapet og konsernet ikke fortsetter driften.
- evaluerer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapet representerer de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et rettviseende bilde.
- innhenter vi tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis vedrørende den finansielle informasjonen til enhetene eller forretningsområdene i konsernet for å kunne gi uttrykk for en mening om det konsoliderte regnskapet. Vi er ansvarlige for å lede, følge opp og gjennomføre konsernrevisjonen. Vi alene er ansvarlige for vår revisjonskonklusjon.

Vi kommuniserer med styret blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen og til hvilken tid revisjonsarbeidet skal utføres. Vi utveksler også informasjon om forhold av betydning som vi har avdekket i løpet av revisjonen, herunder om eventuelle svakheter av betydning i den interne kontrollen.

Uttalelse om andre lovmessige krav

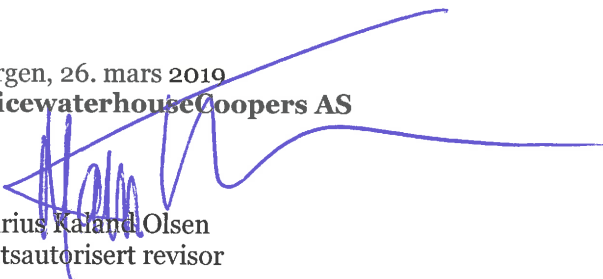
Konklusjon om årsberetningen

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen om årsregnskapet, forutsetningen om fortsatt drift og forslaget til resultatdisponering er konsistente med årsregnskapet og i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av selskapets regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringsskikk i Norge.

Bergen, 26. mars 2019
PricewaterhouseCoopers AS



Marius Kaland Olsen
Statsautorisert revisor